

Гісторыя любой навукі складаецца не толькі з гісторыі поглядаў, канцэпцый, ідэй, але таксама і з гісторыі навуковых устаноў ды лёсаў асобных вучоных. Сёлета, 22 лютага, споўняецца 125 гадоў з дня нараджэння вядомага беларускага лінгвіста Мікалая Байкова — даследчыка, які стаяў ля вытокаў айчынай тэарэтычнай лексікаграфіі. У суаўтарстве са Сцяпанам Некрашэвічам ён стварыў знакавыя працы — “Беларуска-расійскі слоўнік” (1925 г.) і “Расійска-беларускі слоўнік” (1928 г.).

Мікалай Байкоў

Жыццё і аналіз мовазнаўчай спадчыны Мікалая Байкова прывесчана не так і шмат прац. Грунтоўнасцю ды навуковай скрупулёзнасцю вылучаюцца нарысы І.Германовіча і В.Шчэрбіна: у іх апісаны асноўныя вехі біяграфіі Мікалая Якаўлевіча, ахарактарызаваны яго лінгвістычныя здабыткі. Відаць, многае пра лёс гэтага чалавека змогуць калі-небудзь раскажаць недаступныя пакуль фонды. Разам з тым, у Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь захоўваюцца даволі цікавыя дакументы, якія дазваляюць дапоўніць біяграфію Байкова новымі фактамі і датамі.

Сярод іх — “Формулярный список о службе преподавателя Минской духовной семинарии

Святар, які стварыў слоўнікі

Невядомае з біяграфіі знакамітага лінгвіста

качынных навук, а таксама агульную і рускую грамадзянскую гісторыю, грэчаскую і англійскую мовы. Вучыўся ён старанна, увесь свой вольны час аддаваў падрыхтоўцы да заняткаў і самаадукацыі. У выніку па заканчэнні тэрміну навучання ў чэрвені 1913 года Савет Акадэміі прысудзіў яму вучоную ступень кандыдата багаслоўя з прылічэннем да першага разраду.

Праз два месяцы вучэбны камітэт пры Сячэнным Сінодзе са згоды обер-пракурора У.Саблера зацвердзіў Мікалая Байкова ў якасці выкладчыка логікі, псіхалогіі, гістарычных асноў і гісторыі філасофіі і дыдактыкі. Амаль два гады, з кастрычніка 1913-га па верасень 1915-га, Мікалай Байкоў па ўзгадненні з апекуном Віленскай вучэбнай акругі выкладаў філасофскую прапедэўтыку ў Мінскай прыватнай мужчынскай гімназіі С.Зубакіна і К.Фальковіча. Паралельна ў 1913 — 1918 гг. працаваў класным выхавальнікам у 3 — 6 класах Мінскай духоўнай семінарыі.

Некаторы час (з лістапада 1913-га па красавік 1915-га, а таксама напрыканцы 1917 года) па даручэнні Праўлення Мінскай духоўнай семінарыі Мікалай

Байкоў часова выкладаў у 1 — 4 класах рускую мову, якой да-сканала валодаў, і з’яўляўся загадчыкам узорнай пачатковай школы пры семінарыі.

Пасля таго, як у 1918 годзе на падставе Дэкрэта аб аддзяленні царквы ад дзяржавы і школы ад царквы Мінская духоўная семінарыя была закрыта, Байкоў перайшоў на працу ў Мінскі настаўніцкі інстытут, дзе, па рашэнні педагагічнага савета, выкладаў педагогіку і дыдактыку.

Паколькі час быў складаны, Байкоў вымушана падпрацоўваў і ў іншых месцах. У прыватнасці, з верасня 1918 года ён выкладаў філасофскую прапедэўтыку ў Мінскай урадавай мужчынскай гімназіі, якая была толькі што рээвакуіравана з Масквы і таму мела патрэбу ў мясцовых педагагічных кадрах. Калі ж у адпаведнасці з дэкрэтам Усерасійскага цэнтральнага выканаўчага камітэта “Аб сярэдняй адукацыі” праз паўгода Мінская гімназія была пераўтворана ў Савецкую працоўную школу другой ступені № 2, месца ў ёй для філасофскіх дысцыплін ужо не знайшлося...

На пачатку кастрычніка 1918 г. Мікалай Байкоў падаяў заяву ў педсавет Мінскага настаўніцкага інстытута наступнага зместу: “По-

корнейше прошу Педагогический Совет Института предоставить мне уроки по философским предметам и педагогике. При сем прилагаю сведения о моем образовании и преподавательской деятельности”. Ужо праз дзень заява была падпісана кіраўніцтвам інстытута.

Пасля ўтварэння БССР Байкоў працаваў у Інстытуце народнай асветы, у Белпедтэхнікуме, быў сакратаром Тэрміналагічнай камісіі пры Народным камісарыяце асветы БССР, потым — Слоўнікавай камісіі Інбелкульту і Інстытута мовы і літаратуры Акадэміі навук БССР. Мікалай Байкоў з’яўляецца аўтарам некалькіх слоўнікаў, тэарэтычных артыкулаў па мовазнаўстве, шэрагу дапаможнікаў. Магчыма, менавіта дзякуючы добрай адукацыі, набытай у сценах духоўных устаноў, ён за дзесяцігоддзе здолеў зрабіць столькі, колькі многія яго калегі не паспелі за ўсё жыццё...

У сярэдзіне ж ліпеня 1930 года вучоны быў беспадстаўна абвінавачаны ў прыналежнасці да “Саюза вызвалення Беларусі” і звольнены з акадэмічнай пасады як “скампраментаваны ў друку і як чужы па сваім сацыяльным паходжанні”. Памёр Мікалай Байкоў пры нявысветленых абставінах у Мінску каля 1946 года...

Дзмітрый ДЗЯТКО,
кандыдат філалагічных навук,
загадчык кафедры беларускага
мовазнаўства Беларускага
дзяржаўнага педагагічнага
ўніверсітэта імя Максіма Танка